

retrag undeva și să mai compun ceva onorabil pentru aptitudinile mele, câte sunt, pe unde mai sunt... nu-i complet utopic ce zic aici. doar cumplit de improbabil. sper s-apuc a dormi câteva ore, poate șase, și, posibil, voi năzări un tonus nesperat de ... aiurea! eu rămân ce-am fost..., vorba Naționalului Poet. intuiesc că n-o să mă mai **prinzi** în avă unor asemenea destăinuirii. poți să păstrezi sau să zdumici cuvintele constantinescului, the pa. **păs.** și-acum păstrez cartea poștală a lui miron paraschivescu. din anul '66. defapt, caraghiosul m-a debutat cu proză... păstrez și ocazionalele semnături ale lui stancu, fulga, iancu, barbu..., care mi-au salvat, pecuniar, câteva ceasuri, câteva speranțe..., natural, nu mă refer aici la autografe. bătrâne, **trebuia** să fii membru al uniunii pe-atunci... hai, totuși, să nu alunec din nou pe poijghița subțiriceii elegiace. sper să bată steaua pe cefere cluj și ca oțelul să avanseze..., iar dinamo să priceapă că tot stelistul dănciulescu îi e de bază. poate te vei binevoi să **replici**. constantinescul. **păs doi.** am expediat azi, sâmbătă, loteriei naționale trei variante. bani puțini. te anunț, profitor cum sunt, că am scris – **penultima proză** – despre stupid de realiste speranțe de câștig la loto, se numea "Reportaj cu speranța de gât", e o divagație strânsă împrejurul blocului... mă uimește tonul elegiac-lacrimogen al epistolei de față, defapt nici nu-i o epistolă decât, poate, în sens biblic... mă copleșește căldura urbei, am contemplat ore-n șir pe yourcenar, pe mishima, pe woolf, le-am expediat târgoviștenilor tăi emeriți textele, plus coperte, mă amănesc continuu că sunt **prezent**, dar occidental putred ne putrezește contribuțiile prin indiferență, prin supraproducție, prin engleza planetară. am rezistat azinoapte doar grație aerului condiționat. realizezi că dacă voi continua în ritmul ăsta, o să-mi decontez salariul pe curent electric... nu știu cum e pe la voi, nici nu te mai întreb, oricum tu nu **te dezvălui** decât în măsura în care... hai s-o lăsăm baltă pe măsura asta! poate c-ai fost ciupit rău de vărsatul unor mărturisiri, odinioară, iar ieri, azi, mâine n-ai chef de remake-uri. sau poate doar vrei să pari altcineva. merge, cu ardeii iute te satură și-o ciorbă mediocră! eu, cum vezi, nu țin să fiu un altul, chiar cu riscul de a insista într-un personaj îndigerabil. păcat că n-am gânduri mai rozalii landemână. sper că prelungirea nebanatică a scrisorii să mă discolpe de atâtea neintrări internet-ice. de care n-am timp, n-am chef, n-am vlagă. colegii mi-au descoperit (sic) vreo patruzeci și ceva la un moment dat și s-au crucit... bine că știau să-și facă semnul crucii. am pipăit din ochi un sfert de ceas unul din autoportretele aceluia van gogh, la el acasă. **era scrijelit, nu pictat.** n-am avut curajul să mărturisesc impresia asta în jurnalul meu schengenesc. s-ar fi citit, în cel mai bun caz, ca un sacrilegiu tocmai omagiul meu adus aceluia sinucigaș notoriu de rebel. încă mă fascinează amsterdamul, cu obloanele lui pe post de poduri, cu cărligele lui pe post de cărlige, cu parcările lui pândite de canale, cu forfota gagicilor imobile fiind drogate... europa continentală nu mai deține o astfel de erezie urbanistică – veneția e doar putredă, râncedă, igrasioasă, prea doldora de palate ruginite și de vâslași vocali... copenhagen și stocholmul sunt prea normale... cel puțin văzute la tivi. aseară, când cu meciurile, venii pe-aici un scriitor tot sociolog să-i dau recomandare. mi-a lăsat, licențios, o cafea greacă (am ibric din aramă fanată, n-am nisip puber...) și niște crini debordanți. cică publică și cărțile altora la editura lui. puahhh! fuse pân portugalia fără să-**I caute** pe saramago. păi, ce dracu scriitor e ăsta!?? autor de vise și zațuri, ghicite-n palma iarmarocului românesc... haidade! vei râde, l-am... recomandat. avem uniunea cea mai glorioasă fiind ca și inexistentă. pentru că româna nu va concura, câștigător, cu engleza ori spaniola. restul, demult e tăcere. vidanjorii și vidrele autohtone se pândesc, mutual, sperînd stipendii sau gloriole. în romanul "V", thomas pynchon descrie și niște zgubilitici care umflau un salariu tot "pescuind" aligatorii din canalizarea new

york-ului. dă-mi voie să cred că peste 90% dintre scribii noștri exact asta fac!...nu învinuiesc pe nimeni. însumi pescuiesc ca un abah care, vai, **se știe** că-i abah. alții – pescuiesc încredințați că-s măcar hemingway, pardon, santiago... vai de noieiele!... dacă te-am plictisit, de vină-i doar stupoarea ce mă ține-n viață. mi-am îndesat în palat o bucătoaie de brânză bivolițeană, nu de capră, cum tot rumegai pân occident. alcoolul reclamă chestii. în abondance, franța-elveția, am digerat brânzeturi, inclusiv mucegăioase, dar și cârnat de cerb... pozele m-arată totuși trist, depresiv, ridat, cărunț, nemulțumit..., deși acum trei ani am avut de zece ori mai puțini euro pân poș. e clar că nu bezmeticesc atunci când îmi doresc o sihăstrie păzită de maseuze (sugative și bucătărele). ceva din mine a pleznit, duhoarea silențioasă îmi zbârâie ca un concert de muzică concretă. xenakis, boulez, mama mă-sii de treabă!... nu mai găsec cuvinte **frumoase** decât atunci când privesc sau aud animalele, plantele, zariștea (blagiană?)... Sindrom de...?! Ei, și!... **păs doi-trei.** fiind impulsiv, mă gândesc, acum e deja duminica lotoului, că ar fi mai oportun să nu-ți expediez aceste rânduri, tu fiind un calculat, sau, în tot cazul, lăsînd impresia asta. dar halesc un flamenco dres cu raggae, parcă așa se grafia... sincer vorbind, beneficiei de-aceea că am terminat jurnalul schengenesc și-mi fac mâna pentru continuarea volumului al treilea al jurnalului propriu, bușulenga a apucat să se izoleze civilizat, mor de ciudă, era cea mai croncănitoare voce din prima mea facultate, o vedetă în absența călinescului aflat pân spitale, activistă la propriu la figurat dar cred c-a murit împăcată cu sine, cu noi, iată o probă de curaj anatomic. acu, că tot mestec vorbulețe de clacă, sărate așa și-asa, îți zic că nu-mi pot șterge de prin cerebel senzația crudă că fuși dintre cei care m-au **descoperit** (deși, profesor de română, fie și molestat de etica socialistă) cu o nescuzabilă întârziere, deși deși deși pe vremuri nu funcționa harababura actuală editorială, publicitară, difuzoare etc. sigur, n-am fost un vocal, dar unul susținut de aripa naționalistă a băieților cu ochi azurii, care mi-au și interzis accesul pân 71, când au observat că nu ieream de-al lor. într-o scrisoare de pân anii 90 ți-am dat șansa de a monografia un destin și o operă actuală, replica ta a fost nu evazivă dar parșivă, vezi doamne, scrisesem oribil de neînțelese deci prolix acea epistolă lungă... știam ce riscase marian popa scriindu-l pe fânuș, m-am gândit că vei avea tupeul similar... adevărul e că nu cunoșteai ce-am scris și-ți pica aiurea, tardiv, să recompu trasee sinuoase, alambicate, discutabile. dar tu ești realmente un fericit, azi profesorii de română pe care-i găsec la un colț de cotitură sunt infinit mai neputincioși, azi, aflu consternat, nici nu se mai studiază istoric chestia, doar pe teme, motive, excerpte, kakarisme. am refuzat invitațiile școlare, ar fi fost penibil ca niște domnișoare futabile și domnișori pe scutere sau auto, să mă privească ca pe-un gigolo, eventual, eventual! am preferat câteva luni să fiu plătit în dolari pentru texte despre bucești ce nu mai există, actorizate de-o divă de local simandicos. măcar, mi-am câștigat o coșniță mai fructuoasă. dacă e să fii curvă, cel puțin alege-ți cartierul și clasa clienților, nu-i așa?... dacă-mi vei răspunde vreodată la acest pachet-de-nervi-evlavioși, să nu-mi acuzi gândurile cu epitete condescendente/călduțe ori judecări de tipul **bătrâne, ești pe rele.** doar o dată-n viață am fost pe rele, prozatorul azi mort, ștefan stoian, a fost cel care mi-a pus verdictul, avea dreptate, fost-a momentul (in)decisiv când am dat foc unei june care a venit la ex-nevasta mea să-i ceară scuze că m-a supt și a rămas gravidă... i-au ars cu sfârșit sinistru ciorapii, părul, tivul miniupei... plânga mărturisindu-mi iubirea și se ciucea rusește, aptă să-mi înfigă în pânțece acel pumnal pe care dracul n-o consiliase să-l poarte la ea... părea țigancă, după floci și areole și buzele de jos, de sus, dar cică era fiică de procuror județean, era s-o belesc de tot, noroc cu taică-miu, mi-a cerut imperios, sorbeam beri la restaurantul operei din

cotroceni, băi, lasă dracului virginele, nu-ți aduc decât belele, le-am lăsat, și ele pe mine... nu că femeile-femei nu ți-ar aduce necazuri, mă rog, unele de alt calibrul... iar mă-ntrerup, doamna mea l-a convocat, matinal, pe fiu să o însoțească la carrefour, și mă-ntreabă ce-mi doresc și-mi doresc o duzină de beri prin care să câștig un VW GOLF, așa sună reclama, e normal să te tăcănești dacă tot monitorizezi publicitatea... ies pe balcon, inspir curenți de aer bolnav, păduricele dimprejur nu ajung să-mi onoreze nările și plămâni. acu e iglesias-tatăl. românii poate vor lua un nobel politic, dar unul pentru literatură îl va încasa doar autorul care nu va scrie cu gândul la, și nu va avea habar că există nobelul. dacă e să fiu generos, aș zice că o juma din laureați puteau fi echivalați cu autori români din epocă, dar că partea plină a paharului – nada!! o colegă mi-a făcut, cu un soft anume, fișa astrală. nu i-a venit să-și creadă ochilor, o pătrime din "cer" era goală de "relații"... de conjuncții... eeh! mi-a remarcat mari contradicții de fire, de caracter, de evoluție, de sănătate. asta dacă nu-i doar o legendă faptul că ai mei, pe vremuri, mi-au zis c-aș fi fost născut după miezul nopții, într-o miercuri...potrivilele mi s-au părut, cu toate astea, al naibii de **potrivite**. n-am luat decât premii minore la loto până acum, totuși sunt mai veridice decât premiile literare, chiar mai modice, acestea... chestia cu banii nemuniciți mă lasă perpendicular, securiștii și politrucii bătrâni iau pensii milionare, și, vai, ce-au mai muncit băieții! uniunea a sărit în aer când a constat că trebuie să le acorde și ăstora o juma la sută în plus, ei care deja aveau jde milioane! habar n-am de ce continui să-ți pompez aceste jeturi, destule în premieră... repet, poate unde vreau să-mi reintru în furia elaborată a jurnalului, zis și "accesul liber la raft". volumul al treilea poartă benerul "de ce n-a murit de foame socrate". dacă vrei să participi la un concurs de răspunsuri, scrie-mi poziția ta. dacă mai trăiesc pân la vara viitoare, tot voi ajunge pe la mormântul lui, al lui platon, al stagiritolui...apoi mă voi cărăbani pân lesbos, după sapho... vreau să dialoghez mental cu babele scofălcite, ridate, ancestrale din insulă, să le fac să-mi povestească cum e să fii lesbiană în tinerete și să scrii versuri de iubire heterosexuală... revista litere îmi adulmecă unul din cele mai bune materiale, cel despre mishima-yourcenar, autori geniali, și iar voi apela la doamna mea să-mi facă transferurile de rigoare, inclusiv copierea copertelor... articolul mi-a ieșit țais, de unde deduc că doar când laud critic pe inteligenții din jur am și eu bonusul inteligenței critice. dacă vei pica, toamna pă târziu, peste "yourcenar&mishima&the others", vei fi în câștig... cu revista cultura a lui buzura am spart-o, așteptai infinit să-mi apară articolul vehement despre pamuk, ultimul laureat, deja aprobat, deja respins. turcia vecină și pretină. bah! ce-ar fi să-mi închei, totuși, prohabul guraliv...? cântă tom jones, ceva à la elvis... am vrut să sar dintr-un turn din rotterdam de la 184 metri, apoi dintr-un trenuleț ce m-a depus lângă mont blanc la doar 2000 metri, nu mai suport **rotirea-plutirea-ascensiunea deasupra unor plaje-abisuri**, aproape o mie cinci sute de turiști sârbi veni ră să-mi umfle premiul de la loto, bine că nu sunt singurul sonat... se anunță 24 de grade, nu-i nici ora zece... gradele mele sunt mult mai suse, permite-mi să mă retrag, mă voi rade (pe sub barbă), voi face un duș inutil (din cauza gradelor), și voi relua citirea lui bassani, acest viscontini care-l limită pe de sica în ceea ce are mai plâpând... speak, memory! chiar așa, nabokov avea dreptate. parcă numai el?! îți promit că n-o să-ți dau foc dacă ne vom mai revedea tetatet. anii m-au făcut ignifug, spre regretul meu total... aud la camasa neagră – fără aluzii la mussolini... rezbelul serviciilor secrete nu mai are trebuința uniformelor negre sau a salutului legionarilor romani, copiat de fesciști/naziști/Codreanu... gata, mi-am tras fermoarul peste burdihanul logoreic, greu-greu, dar am reușit...

constantinescul

**avem uniunea
cea mai
glorioasă fiind
ca și inexistentă.
pentru că
româna nu va
concura,
câștigător, cu
engleza ori
spaniola. restul,
demult e tăcere.
vidanjorii și
vidrele
autohtone se
pândesc,
mutual, sperînd
stipendii sau
gloriole. în
romanul "V",
thomas pynchon
descrie și niște
zgubilitici care
umflau un
salariu tot
"pescuind"
aligatorii din
canalizarea new
york-ului. dă-mi
voie să cred că
peste 90% dintre
scribii noștri
exact asta
fac!...nu
învinuiesc pe
nimeni.**

remember

Aurel Sibiceanu

Despre Ion Lică Vulpești am vorbit doar în treacăt și fără a-i face un portret amplu. Ca om, Ion Lică Vulpești a fost și este o poveste aproape tăcută. Pe sine s-a povestit mai mult în cărțile sale. Când l-am cunoscut, domnia sa era tânăr iar eu încă nu mă despărțisem de adolescență. Era în 1972 când profesorul Ion Cincă m-a dus la cenaclul literar, pentru prima dată, și acolo l-am văzut pe profesorul Ion Lică. Îmbrăcat impecabil, sobru dar cald în manifestare, ocrotitor, profesorul venea la cenaclu însoțit de unu sau mai mulți elevi de-ai săi.

litere

Glorioșii ani ai ratării

„Soarele a îmbătrânit și s-a copt...”

(Ion Lică Vulpești)

Față de prozatori, pictori și muzicieni am nutrit o frumoasă și constantă invidie. În tinerețe, ca și acum, mi se părea un adevărat miracol să construiești personaje, care să stea de vorbă, ca oamenii vii, să aibă destine, etc. Dacă poetul este copilul prost al lui Dumnezeu, lăsat să zburde prin Grădină, prozatorul este, într-un fel, un frate mai mic al Domnului. Prin 1979, ori '80, ședeam pe terasa Cofetăriei Union, având în față obștescul sfert de cabernet, la care boemii se cam dedau zilnic, în acea vreme. De din jos de Teatru urcau, agale, Ion Lică Vulpești, Nelu Durac, Ion Popa Argeșeanu, Cristi Tutză și „aberația blondă și culturală”, răspunzătoare la numele Popicu „dela” Bascov, căruia în subconștient îi mai spuneam și Popicu della Mirandolina! Creștinii amintiți s-au așezat la masa mea, și-au comandat litra de fericire și au început să caute semnele zilei! Ca întotdeauna îi priveam și mă minunam de polenul gândirii lor, întrupat în replici înțepătoare și scilpitoare. Deodată mi-a încolțit o idee năstrușnică și n-am stat prea mult cu ea în cap, am spus-o: „Măi, fraților prozatori, ce-ar fi dacă într-o zi v-ați trezi încolțiți de personajele voastre și v-ar cere socoteală, la modul cel mai serios, pentru tărășeniile în care i-ați băgat, ce ați face?” Tărășenia era un cuvânt foarte drag lui Nea Lică, l-am adoptat și eu iar atunci l-am pomenit cu bună știință, pentru stărnirea omului! „De, zice Nea Lică, știi și io ce să zic?” „Păi, ce să mai zici! Dacă îți apare Gogorici, spre pildă, și te ia la întrebări, că de ce îl tot trimiți la gară cu brișca? Ca să nu mai vorbesc de bietul Manolică, de-l făcuși vizitiu, poate omu' ar fi vrut ceva mai acătării de la viață!” Gogorici și Manolică erau, se înțelege, personajele unei povestiri minunate, în care dorul de ducă se finaliza de fiecare dată cu un drum până la gară și atât. Popicu a răs mânzește, a pufăit din țigară și a zis: „Eu aș vrea să-l văd pe Sisif Marmara dându-i bagajele lui Durac, să i le care!” Sisif Marmara era personajul unor povestiri scrise de Ion Durac și avea un corespondent în realitate, în persoana unui farmacist pensionar care căra, zi de zi, mai multe bagaje, constând în mici baloturi de ziare din epocă – *Scântea*, *Munca*, *România liberă*. Numărul baloturilor sporea direct proporțional cu degradarea nivelului de trai de atunci. Omul era înalt, ușor adus de spate, cu barba mare, amintitoare de Tolstoi, mereu îmbrăcat cu un parpalac aproape gri și lung până aproape de glezne. Pe acest farmacist împovărat îl întâlneai aproape peste tot – pe stradă, în alimentară, la cinematograful, chiar și în sala teatrului a fost văzut. Intelectual subțire, farmacistul pensionar se transformase într-un Sisif al societății românești, care purta zilnic povara unei vieți iluzorii, concretizată în ziarele regimului, în care totul era minunat și înălțător. După 1990 mi-a fost dat să-l văd... fără bagaje, doar un ziar făcut sul se zărea ieșind din buzunarul adânc al parpalacului! Apoi a dispărut, ca și cum nici n-ar fi fost. Prin 1993 m-a sunat Durac, cel care l-a făcut personaj, și mi-a spus, gătit de emoție: „Bătrâne, vreau să-ți dau o veste cumplită! A reapărut Sisif Marmara, dar să știi că este semn rău, omul duce iar poverile...” Am înțeles repede îngrijorarea prietenului meu, am zămbit în sinea mea și am zis: „Păi, dragă Nelule, după cum vedem cu toții, semnele vremii duc...îndărăt!” Dar, să revin la avatarurile celor aflați la masa înmiresmată de cabernet! „Da' Argeșeanu ce va păți pentru poeziile ălea, știți voi, ălea cu to'arășii?” Întrebarea a venit de la actorul Tutză! „Mă, zice Nea Lică, vouă vi s-a făcut de cucuie! Păi, ce să faci, va umbla teleleu, cu ei, în vizite de lucru!” Până la urmă, discuția a căpătat

NENEA LICĂ

accente serioase; stârnit, Nea Lică ne-a vorbit despre proza scurtă și despre roman, despre literatura proletcultistă, așa cum în cenaclu, ori la agapele de după, nu vorbise niciodată. Grație lui i-am inclus în lecturi pe Nicolae Velea, Teodor Mazilu și Ion Băieșu, după ce Virgil Diaconu mă orientase spre Romulus Guga, Matei Călinescu, Augustin Buzura și A. E. Baconsky cu „Echinouxul nebunilor”.

Despre Ion Lică Vulpești am vorbit doar în treacăt și fără a-i face un portret amplu. Ca om, Ion Lică Vulpești a fost și este o poveste aproape tăcută. Pe sine s-a povestit mai mult în cărțile sale. Când l-am cunoscut, domnia sa era tânăr iar eu încă nu mă despărțisem de adolescență. Era în 1972 când profesorul Ion Cincă m-a dus la cenaclul literar, pentru prima dată, și acolo l-am văzut pe profesorul Ion Lică. Îmbrăcat impecabil, sobru dar cald în manifestare, ocrotitor, profesorul venea la cenaclu însoțit de unu sau mai mulți elevi de-ai săi. Peste vreo doi ani avea să-mi spună, în legătură cu elevii care-l însoțeau: „Ce să fac, nene Sibicene, îi observ la ore și pe

cel la care ochesc drag de literatură și o brumă de talent îl aduc aici.” Ion Lică Vulpești era în cenaclu un factor de echilibru și un diplomat apărător al generației tinere, alături de poeta Elisabeta Novac, Mihail Ilovici, Marin Ioniță și alți câțiva. Așa cum am spus în alt loc, lui Ion N. Voiculescu, redutabilul critic marcat de literatura interbelică, nu-i intra aproape nimic în voie și discuțiile din cenaclu căpătau mai mereu accente explozive, mai ales că literatura tinerilor nu-l mulțumea niciodată și o socotea sortită eșecului. Cu toate astea, generația mea a avut mult de învățat de la el; prin el i-am descoperit pe poeții Mihail Crama și Dimitrie Stelaru. Pe de altă parte, tot din rândul generației vârstnice se ridicau voci și mai neprietenose, cu vădit caracter dogmatic. Cel care se transforma în scutul nostru și, adesea, chiar în paratrăsnet, era Ion Lică Vulpești, alături de cei pomeniți mai sus. Când i-am cunoscut proza, mi-am dat seama că sunt contemporan cu un subtil analist al psihologiei omului dezmoștenit brutal de un regim străin de antropologia reală, firească, a românului. Frazele scurte, dense, ironia și melancolia generată de ruperea de o lume așezată în rosturile ei sunt doar câteva dintre instrumentele cu care prozatorul descrie drama satului românesc. Ion Lică Vulpești s-a născut în

anul 1939, pe 10 iunie, în satul Vulpești, județul Olt. A absolvit „Institutului de limbi străine” din București, apoi „Facultatea de filologie”, a Universității București. Are publicate volumele de proză: „Ziua cu gândurile-n hățuri”, Editura Albatros, București, 1981. „După-amiezi cu cai”, Editura Cartea românească, București, 1987. „Dom' Petrică și celelalte” este titlul romanului care a fost dat la topit în 1985, la doar o oră după ieșirea din tipar. Editura Albatros, cu un sârg aproape vinovat, îl retipărește și publică în anul 1991. În anul 2000 apare „Mireasa cu mâna ruptă”, la Editura Zodia Fecioarei. „Printul Cenușiu” vede lumina tiparului în anul 2001, la Editura Paralela 45, Pitești. Ion Lică Vulpești este membru titular al Uniunii Scriitorilor din România; a obținut două premii literare prestigioase: Premiul I pe țară, pentru proză, al revistei „Luceafărul”, în anul 1978, și premiul I pentru proză, al Uniunii Scriitorilor din România, în 1981.

Cum s-a ajuns la topirea cărții de care am pomenit? Ei, bine, în 1981, cred că prin toamnă, proza sa „O poală cu ouă” este tradusă la Moscova, în revista internațională „Literatura străină”. De treaba asta nici nu aveam habar, am aflat cu totul întâmplător de la... „Europa liberă”! Mergeam periodic la un prieten și ascultam împreună „Actualitatea culturală românească”, emisiunea Monicăi Lovinescu. E greu să descriu uluirea care m-a cuprins când am auzit-o chiar pe doamna Lovinescu citind și comentând proza colegului meu de cenaclu! Era vorba chiar de proza care taman apăruse în pomenita revistă moscovită, eveniment despre care Nea Lică ne spusese cu o jumătate de gură! Știa el ce știa! Proza o știam, fusese citită și în cenaclu și era o acidă pledoarie împotriva demolării satelor românești. În câteva rânduri am vrut să-l întreb despre... tărășenie, dar m-am abținut, interesul meu ar fi putut să-i dea omului de bănuț chiar și dacă i-aș fi spus că eu însumi sunt în vizorul Securității. M-am limitat să-l observ atent, să-i fiu și mai aproape și să simtă asta; după o așa întâmplare n-avea cum să nu fi fost atenționat serios și să nu-i fi produs o imensă tulburare. Abia în 1988, spre finele anului, când mi-a fost confiscată mașina de scris, i-am spus: „Nea Lică, e groasă, ăștia sunt puși pe noi... Mi-au ridicat dreptul de a deține mașină de scris și mi-au confiscat instrumentul!” Prozatorul m-a privit și mi-a zis: „Mă, dă-i dracu'... Tu ești membru de partid?” „Nu sunt, i-am zis, asta mi-ar mai lipsi, i-am refuzat până m-au lăsat în plata Domnului...” „Aurică, îmi zice, nici mie nu mi-s dragi tovarășii, dar altfel nu se putea, știi bine. Și eu am probleme cu ei, de când mi-a fost citită proza la „Europa liberă”, chestie de care cred că ai aflat, dar mă țin așa, în păștere, că sunt membru de partid și nu-și permit un scandal. Eu zic s-o lăsăm mai moale, o vreme, că din câte știu și aud nu-i a bine deloc.”

După asta n-a mai fost mult, a venit „Ioviluția” din '89 și Nea Lică a intrat în politică, de data asta de bună voie, crezând, ca toți naivii de noi, că poate schimba lumea. A făcut presă de partid, a susținut corect aripa politică desprinsă de Ion Iliescu, alături avându-i pe Ion Durac, pe care l-a și susținut material în lunga și greaua suferință a acestuia, pe Cornel Postolache, Cristian Tutză și Florian Silișteanu. Apoi am început să ne împușinăm, să plecăm, unul câte unul, în altă lume... De câțiva ani buni, Nea Lică ronțăie din pensia de dascăl și pesemne că umblă, cot la cot cu personaje neștiute de noi, prin tărâmul Odinioară, în care este ostatic de la venirea sa pe lume. Adesea ne întâlnim, ne întrebăm reciproc de sănătate, dăm să plecăm într-o amintire, dar ne oprim, parcă nu găsim vama cucului, aia prin care se intră în Cândva...

Cartea străină

Dincolo de „slăbiciune și dulcegărie”

nu găsește nimic mai bun de făcut decât să-i mulțumească, politicoasă din cale afară, „pentru sentimentele frumoase”. Atât și nimic mai mult.

Ca atare „din acel moment pentru el urmă o înșiruire de zile îngrozitor de triste”. Auzindu-i pe alții cum o ponegresc pe iubita lui educată în spirit spartan (nu atenian-molatic și dulceag), „ideea unui trecut pătat al fetei îi stârnea o amărăciune greu de suportat, o gelozie feroce, o tortură care îl sfâșia”. În ciuda penibilului fiasco, dragostea lui din ce în ce mai cristalizată (în accepție romantico-stendhaliană) „ardea cu și mai multă încăpățănare”. Trecând de la entuziasm la disperare, don Celzani ajunge să se comporte „ca un cerșetor care imploră un surâs în numele lui Dumnezeu. După ce-i dăruie însă portretul unui ciclist celebru, lucrurile se schimbă câtva, par să alunece pe făgașul speranței preînnoite. Din nefericire nu-i este dat să spere prea mult timp, fiindcă pe parcursul unei abordări neinspirate, domnișoara profesoară îi spune clar și răspicat că n-are de gând să se mărite niciodată spre a se putea împlini din punct de vedere profesional.

După un răspuns atât de categoric, don Celzani devine „altă persoană” cade pradă extravaganței (fără a aluneca totuși pe panta decadenței dannunziene, cu care romancierul spartan de Amicis pare să polemizeze discret), se sforțează „să dea patimii sale aparența unei calme prietenii”. Văzându-l eliberat de „acea dragoste nebună” (mijlocită căreia natura ar putea triumfa asupra culturii), profesoara de gimnastică, însuflețită de idealul regenerării rasei umane începe să-l creadă „o persoană educată și cumsecade, care nu-i displacea și, mai ales, se arată dispusă să-l trateze cu „o anumită familiaritate”.

Apucându-se să studieze, cu zel gimnastica, secretarul înamorat se vede încurajat chiar de către domnișoara Pedani care, în calitate de educatoare, consideră că-i necesar să se opună oricăror „restricții puritane” (vizavi de libera, seculara folosire a corpului omenesc de către noua, moderna generație, dornică să-și sporească atribuțiile laice). Atunci însă când celălalt își preînnoiește cererea de căsătorie, Maria Pedani îi dă același răspuns negativ neînduplecat. Pradă deznădejzii, bietul secretar se complăce într-o stare de suferință autoprovocată, dă semne de pierdere a minții, nu poate dezamorsa (de unul singur) „starea de exaltare morbidă a patimii sale”, intră în conflict „cu toți de pe scară”, stârnește nemulțumirea unchiului său (al cărui secretar-administrator imobiliar este de o bună bucată de vreme).

Ci, tocmai atunci când se crede definitiv pierdut, când se cam gândește să-și încheie socotelile cu viața greu de suportat, domnișoara-idol ajunsă pe culmea gloriei profesionale se răzgândește subit și condece să-și răsplătească adoratorul consecvent cu un sărut generos, pătimaș, dătător de extaz și speranță, în stare să stârnească „fericirea delirantă” a celuilalt, a celui răsplătit în sfârșit (pentru tenacitate, încredere, devotament) după o lungă perioadă de încercări apăsătoare, mente să-l defeminizeze, să-l regenereze, să-l compatibilizeze cu iubita gimnastă.

Literatura dintre Prut și Nistru

Grigore Chiper și poetica în cerc

Antologia *Cărări înapoi* de Grigore Chiper (Iași, TipoMoldova, 2013) adună în paginile ei poezii alese din 6 cărți anterioare ale poetului. Perspectiva de ansamblu relevă faptul că ceea ce îl definește și îl distinge pe Grigore Chiper, în volumele sale de versuri, este poetica nuanței, lirismul delicat, rafinamentul livresc. Primele gesturi minimaliste ale debutului, impregnate de un *spleen* pendulând între tristețe și decepție trec fără rest și în celelalte cărți ale poetului. De aceea, întreaga lui creație e un tot ce se regăsește în fiecare parte și o parte fidelă totului. Deviațiile sunt minime. E o poetică a rotației în cerc, definită chiar de autor în versurile sale: „Cerc după cerc./ Îndepărtându-te/ e unica ta alergare”.

Chiar de la debutul său, lumea i se arată lui Grigore Chiper desacralizată, depoetizată, relativizată și, mai ales, fărâmițată în cioburi, fragmente, așchii, secvențe, pasaje „care se vor repeta de atâtea ori/ în atâtea ipostaze”. Spirit cultivat de lecturi, vădind și o sensibilitate rafinată, poetul „asamblează”, printr-un joc al imaginației cu vibrațiile simțirii, puzzle-ul realității într-un circuit al livrescului, al contextului cultural. Tot ce e materie existențială, în poezia sa tinde să devină spectacol al inteligenței, interpretare prin livresc și intertextualitate. Poetul opacizează emoția uneori până aproape de disoluție. Emoțiile sunt transfigurate artistic prin resursele unei omniprezente și presante conștiințe livrești. Autoreferențialitatea este materia și forța motrice a poeziei. Astfel, prin raportarea la livresc, eul liric reîncarcă și potențează expresiv limbajul, știind totodată că acesta e doar o convenție, un simulacru, pe care nu ezită să le denudeze imediat.

Eul rămâne a fi un privitor *in absentia*, care încearcă mereu să rețină (în manieră goetheană) clipa, dilatând-o prin infinitele nuanțe vizuale și semantice pe care le poate lua simultan. Abandonarea în datele realului descătușează și deschide supapele imaginației sale culturale. Călătorind prin anotimpuri, este atent să le surprindă mișcarea caleidoscopică, să observe cum cerul „se sparge în miile de fragmente ale crenților pustii”, cum frunzele, culorile, curg lent, joncționând firesc cu imagini culturale, cu fantezii de scriptor atent la felul cum sub ochii săi se încheagă textul. „Totul e doar un simbol” și nu doar un simbol, dar o metonimie și, mai ales o perpetuă comparație livrescă, o intertextualizare continuă: „gama de sentimente fiindu-ți aceea/ de la ovalul frunzei până la gustul vinului/. Zâmbetul tău/ ce avea ceva din desenele lui Saint-Exupéry”.

În acest univers surprins de la distanță, trecut prin grila livrescului, avem și un alt Grigore Chiper, un poet setos de concret („totul e doar un simbol./ și în această pornire de lucruri/ aveam nevoie de gura de aer a farmecului tău/ precum timpul/ pentru a-și arăta scurgerea/ are nevoie de corpuri”), în care se recunoaște o subiectivitate cu simțurile acutizate la modul existențial: „Continuu să văd totul, să simt, să pretind/ ca într-un impas”. Emoția e profundă și autentică, dar e bine camuflată de o regie subtilă, lăsându-se ghicită abia în tăcerile poeziei: „sub pleoape căldura poate fi înțeleasă/ ca un cuvânt în tăcere”. Doi poli contradictorii țin în cumpănă lirismul: luciditatea eului poetic și lirismul eului biografic. Existența poeziei care se naște în câmpul unic al acestor contrarii se exprimă prin aproximațiile *de parcă; ca și cum* și prin modalizatorul incertitudinii *poate*. Perspectiva se ambiguitizează și sistemul de referință se lărgeste într-un halou al vagului și îndoielnicului: „mi-am zis/ ori poate ți-am zis”.

O poetică a contrastelor desparte, în tradiție rambauldiană, văzul de viziune, imaginarul de realitate. Concretețea nudă se îngemănează cu imagini amintind de pictura lui Dali. Deziluzia trece imediat în speranță de viață. „Steroizii” literari impuși de conștiința artizanală se intercalează intermitent cu fluizi lirici „bio”. Metapoezia se conjugă cu poezia prozaismului existențial. Efuziunile emotionante sunt supravegheate atent de un spirit lucid, care preferă emoția în doze mici și rostirea potolită.

Cu fiecare carte Grigore Chiper fixează un alt cerc în lanțul creației, fiecare interconționându-se reciproc, ca într-o „primăvară împovărată de experiență”, care pune pe picior de egalitate realul și livrescul, simbolicul și imaginarul, re-potențându-le infinit într-un maraton mereu egal cu sine.

În acest univers surprins de la distanță, trecut prin grila livrescului, avem și un alt Grigore Chiper, un poet setos de concret...

N.C.

V. Stati vrea să ne spună că scrierile lui Creangă, Eminescu, Sadoveanu, Hogaș și alții sunt realizate în limba moldovenească și că Agârbiceanu, Arghezi, Blaga, Liviu Rebreanu, Marin Preda scriu în limba română. Cu toată politețea îi spun autorului acestui fals Dicționar că o mai mare gogomănie nu se mai poate susține, doar aceea că limba moldovenească este mama limbii române.

polemos

Un dicționar moldovenesc-român

La Chișinău a apărut, în anul 2003, un **Dicționar moldovenesc-român** publicat de Vasile Stati. Pe coperta 1 și pe coperta a 2-a este reproducă o hartă elaborată de Iul. Barna prin care nu ni se spune nimic în legătură cu acest **Dicționar**. Cartea a apărut în seria *Biblioteca Pro Moldova*, în Tipografia Centrală, sub auspiciile Ministerului Culturii al Republicii Moldova, într-un tiraj de 5000 exemplare. Are un *Cuvânt înainte* semnat, se zice, de Colegiul redacțional și o lista de abrevieri. Cartea s-a reeditat în anul 2011.

De fapt, ce vrea Vasile Stati? Vom da răspuns la această întrebare în cele ce urmează.

Când am scris și am publicat pamfletul **Moldovenii în istorie. Cartea unui impostor și falsificator agramat** (Iași, Editura *Vasiliana*, 2004), știam că autorul textului nesemnat pe care îl criticam este Vasile Stati, un vechi și perseverant dușman al poporului roman, în care s-a născut și în care s-au născut toți înaintașii săi. O rudă a acestuia, poetul ieșean Petre Stati (1903-1978) a stat 12 ani închis și deportat în Siberia!

Cu mintea lui încremenită, V. Stati nu poate înțelege nici astăzi că în estul Europei s-a format poporul român (lat. **romanus**) și că în Moldova, ca și în Transilvania, Banat, Muntenia și Oltenia se vorbește limba română cu variantele ei regionale numite subdialecte. El nu poate înțelege că în Basarabia se vorbesc graiuri moldovenești și **că existența limbii moldovenești ca limbă distinctă de română a fost și a rămas o invenție stalinistă de dominare a pământurilor românești de la est de Prut.**

Cu limbajul lui primitiv și agramat, V. Stati ne spune că „prim-ministrul României A. Năstase **a rămas crăcănât** (subl. ns., I. P.-S), când a citit pe una din cabinetele translatorilor, Limba moldovenească”. V. Stati vorbește de o limbă est-romanică și îi reproșează lui A. Năstase că n-a auzit de limba dalmată (dispărută), de valahă (vorbită în nord-vestul Bulgariei), de moldovenească, „limba de stat a Republicii Moldova”. Gogomănia cu limba valahă din nord-vestul Bulgariei este o invenție a acestui bolnav de **mancurtă**. Dar să urmărim ce spune mai departe acest autor al unui așa zis **Dicționar moldovenesc-român**, în care sunt cuprinse „vreo 19.000 de cuvinte și forme”. Pe baza acestui dicționaraș, prin care crede că a adus lumină în problema neapartenenței la limba română a... limbii moldovenești, V. Stati scrie: „Acum e rândul lui A. Năstase să recunoască public, cu aceeași față, că reprezentantul Republicii Moldova a vorbit în limba moldovenească” (p. 14).

Îmi propun să prezint pe scurt acest... **glosar** întocmit de V. Stati, dar mai întâi mă voi opri la prefața acestei scrieri intitulată **Expunere de motive** (p. 5-13), care are drept moto câteva cuvinte ale lui Coresi: „Fraților rumâni, cetiți și nu judecați necitind înainte”.

Precizăm că motivele folclorice **Ciobanul care și-a pierdut oile** și **Miorița** sunt anterioare secolului al X-lea și sunt moșteniri din lumea traco-dacă, altfel nu s-ar putea înțelege existența marelui număr de variante ale **Mioriței** și ale temei **Ciobanul care și-a pierdut oile. Miorița** nu s-a născut „în sânul comunității etnice” moldovenești, pentru că moldovenii nu au fost niciodată o etnie, ci o ramură geografică a neamului românesc.

Vrând să susțină că pe la anii 1300 era constituit un popor moldovenesc, V. Stati încearcă să aducă argumente și spune între altele:

„prestigiosul lingvist român J. Byck participând la o discuție căreia i s-a pus capac oficial (1956) a accentuat: «Așa cum se cunoaște o țară a Moldovei, se vorbește despre un neam al moldovenilor și despre o limbă moldovenească. De când? Din vechime până în zilele noastre». Știind din cartea **Moldovenii în istorie**, cum citează V. Stati, nu sunt sigur că J. Byck a spus întocmai așa, iar dacă citatul este corect, profesorul Byck nu a greșit cu nimic, pentru că limba română vorbită în Moldova a fost numită și limba română și limbă *moldovenească*, așa cum limba română, vorbită în Muntenia se numește și *muntenească*, iar cea vorbită în Oltenia se numește și *oltenescă*. Pe de altă parte, n-aș zice că J. Byck a fost un „prestigios lingvist român”, ci un lingvist cu totul modest, astăzi uitat.

Prin acest **Dicționar**, V. Stati vrea să demonstreze că există o limbă moldovenească alta decât română, ceea ce se vede și din hartă...

Chiar de la primele pagini ale acestei **Expuneri de motive**, V. Stati sare peste limitele unei priviri științifice și deraiază în ... *basne*. El spune că „tipul oriental de vorbire romanică a dat naștere la denumirile de limbă (lingvonime): moldovenească, valahă, valahă (românească), dalmată (dispărută)” (p. 5). Dalmata a dispărut cu adevărat, ultimul vorbitor, pescar, s-a înecat în 1895 și se numea Antonio Udina sau Tonio Daina. Valahă, cum am spus și altă dată, este limba română, iar valaha din nord-vestul Bulgariei este româna de pe Valea Timocului ai cărei vorbitori fac și acum eforturi să fie recunoscuți ca români de către autoritățile bulgare. Faptul că noi românii din țară și împreună cu noi numeroși basarabeni negăm existența unei limbii moldovenești în sensul de limbă națională i se pare lui V. Stati a fi o **bolesniță** a „conducătorilor românești”, că ar fi vorba de **pretenții expansioniste camuflate**.

Faptul că ministrul de externe al României sau primul ministru nu acceptă existența limbii moldovenești, este, în concepția lui V. Stati, un **șantaj** și amestec în treburile interne ale Republicii Moldova. Acest „savant” vorbește despre un proces „de federalizare a statului românesc” (p.7) și se bucură asemenea unor vecini răi care așteaptă o sfărâmare a unității noastre naționale, ceea ce nu se poate întâmpla decât în mintea lui.

V. Stati scrie: „Dicționarul moldovenesc-românesc confirmă rădăcinile multisekulare ale limbii moldovenești..., ceea ce se poate admite cu condiția să înțelegem prin **limbă moldovenească** graiurile vorbite în Moldova, subordonate în întregime limbii române. Pe acest jucător pe sârma istoriei îl deranjează faptul că în **Dicționarul explicativ al limbii moldovenești** sunt incluse și cuvinte ... românești! Dar îl informăm că nu există un cuvânt **argilă** cu sensul „război de țesut” ci **argea**, cuvânt care se întâlnește și în graiurile din Moldova.

Atitudinea cărturarilor de negare a limbii moldovenești este taxată ca **antimoldovenism** și „expansionist naționalist românesc” (p. 9). El nu știe că fonetismul **a tihni** pe lângă **a ticni** este general moldovenesc. Și mai departe „însăși noțiunea de **plai**, sintagma **gură de rai**, ca și derivatul **Miorița** sânt de sorginte moldovenească” (p. 9). Și aici V. Stati o ia razna, pentru că **plai** este un cuvânt general românesc. **Gură de rai** este vers în multe dintre cele peste 2.000 de variante ale **Mioriței** (colindă și baladă), iar **miorița** este, de asemenea, un cuvânt general românesc. Dar un **mancurt** adăpat doar

la limba sovietelor nu poate ști și nu poate admite realități evidente.

V. Stati este obsedat de sonoritatea română-rrrom, dar el este victima unor confuzii voite, din dorința de a spune că... românii sunt țigani, ca și cum a fi țigan este o rușine. Dar românii sunt urmași ai traco-dacilor și ai romanilor. Românii nu au fost și nu sunt nomazi, nu au ocupat pământuri străine cum au făcut stăpânii lui Stati, ajunși ca nomazi în Basarabia. Și în limba română este păstrat cuvântul latin **arena** în formele **arină, anină și ariră** (acesta în limba veche) și înseamnă „nisipul fin al râurilor”, „nisip cu pietre” sau „plajă” (după **Micul dicționar academic**). Tot așa **mâneștergură, mânișterg, meneșterghiră** etc. cu sensurile de „șervet”, „prosop”, „batistă lucrată de fete înaintea măritişului”, „broboadă (ca un prosop lung purtată de femei)” etc. Aceste cuvinte general românești (deci și moldovenești) definesc și conturează personalitatea întregii limbi române.

Despre cuvintele citate și altele câteva, V. Stati scrie: „Exemplele reproduse și altele de acest gen constituie dovezi concludente, definitorii ale personalității limbii moldovenești în raport cu alte limbi romanice, inclusiv cu cea românească”. Dar V. Stati vrea să înșele buna credință a posibililor săi cititori, prin tănuirea informației că, fiecare grai are o seamă de cuvinte specifice, cum dovedesc glosarele regionale și atlasele lingvistice.

V. Stati vrea să ne spună că scrierile lui Creangă, Eminescu, Sadoveanu, Hogaș și alții sunt realizate în limba moldovenească și că Agârbiceanu, Arghezi, Blaga, Liviu Rebreanu, Marin Preda scriu în limba română. Cu toată politețea îi spun autorului acestui fals **Dicționar** că o mai mare gogomănie nu se mai poate susține, doar aceea că limba moldovenească este mama limbii române.

În încheierea acestor considerații, trebuie să spun că, dacă introducerea acestei cărți este oglinda unei gândiri bolnave, lista de cuvinte duce la convingerea că suntem în fața unui glosar destul de bogat și nicidecum în fața unui dicționar. Gogoșa mult umflată de V. Stati se dovedește a fi o beșică greu de adus la dimensiuni firești.

Ceea ce trebuie condamnat în legătură cu acest așa zis **Dicționar** este intenția de a induce în eroare un public neavizat. Se cunoaște bine însă reaua credință a acestui contestatar și prigonitor al limbii române din Basarabia. La vechile lui ticăloșii, se adaugă și aceasta, cu totul nereușită spre înfrustarea celor care îl susțin.

Fără să vrea, V. Stati face servicii limbii române pentru că ajută, prin acest glosar, la îmbogățirea lexicului literar cu un număr de cuvinte care circulă în graiurile românilor din Basarabia. Toate aceste cuvinte au fost scoase din lucrarea numită **Dicționar dialectal**, apărută în cinci volume la Chișinău, în Editura *Știința*, între anii 1985-1986.

Trebuie să spun că această carte a fost primită foarte critic în cercurile culturale, atât din Republica Moldova, cât și din Țară, toate rezervele fiind pe seama celor spuse în prefața amintită.

Omul politic Vladimir Cubreacov spunea că: „este o aberație, un gest nesăbuit la care au recurs corifeii moldovenismului românofob și agresiv din Republica Moldova”, iar cărturarul și editorul Anatol Vidrașcu spune că acest dicționar este „creația unui personaj bizar”, „opera unui rățacit mintal” și nu greșește cu nimic.

”DE-A CORALINE” sau poezia între joc și reflexivitate

Dezinhibată și combativă, Silvia Bitere glisează cu dezinvoltură de la un registru la altul, luând cu asalt prejudecățile și mimetismele, refuzând așadar solemnitățile de față și mizând totul pe cartea spontaneității. Poza încrunțată sau fals-oraculară este repudiată tacit în numele unei disponibilități spre joc, spre palierul ludic al existenței. Este o poezie de o naturalitate aproape ostentativă, în care predomină apetitul pentru capriciile imagistice, precum și fibra unui je m'en fiche-ism de bună calitate. Poeta refuză rafinamentele orfice sau stereotipiile unui lirism osificat, adecvându-și substanța lirică la temperatura și cadența jocului pe care ni-l propune (uneori, chiar ni-l impune). Astfel că, în numele unei revitalizări a segmentului ludic, de care aminteam mai sus, Silvia Bitere croșetează teme și motive care să-i valideze și să-i susțină partitura: ”hai cu-n li mai sus coraline/ cu o pereche de palme pe genunchi/ hai mai sus de acum/ să-ți cânt cora li cora li din kong/ tu să-mi întorci cuvântul cu doar un suspin/ eu și-aș împinge podul de sub picioare/ doamne ce picioare albe și neasemuit de frumoase/ din lăuntru-ți vine tot ce îmbrac/ când vreau să fiu regină balului/ ca un bol dă-mi voie/ mă voi rostogoli o li o li o cora li/ o toamnă a țării lu/ de unde-mi cânti primăvara analectelor?” (“cora li kong”). Silvia Bitere își pliază aventura lirică din acest volum pe încercarea de a poetiza banalul, de a-i infuza frisonul unui sens revelator. Căci, trebuie să precizăm, exultanța jocului nu exclude fiorul meditativ, identificarea cu o subtilă ”pedagogie” a reflexivității, aceasta rezonând pe deasupra (nu în afara) pulsionilor ludice cu intențiile demistificatoare ale autoarei. Discontinuitatea la nivelul discursului poetic este perceptibilă, poeta alternând insurgența expresiei (de o epicitate studiată, uneori chiar agresivă) cu ironia benignă sau îngândurarea genuină: “la noapte va începe să ningă/ vom aduce difuzorul lângă fereastră/ știi în pereți există o liniște coraline/ triști uitați între ziduri și multă piatră de var// de ceva timp mă tot pregătesc să te îngrop/ cum te mai simți?// pe la amiază l-am văzut decupând forme dintr-un carton/ ne-am jucat puțin de-a viața - îmi zice/ am îmbătrânit atât de repede coraline/ și cum nu puteam să plâng am strigat ca o pasăre/ eram o lebădă cu gâtul subțire

lung tăiat de apă (“din amintirile lui coraline”)

Silvia Bitere apelează la o rețetă simplă, dar eficace. Grația și savoarea poemelor sale decurg nu doar dintr-o virtuozitate (evidentă) a “zicerii” poetice, dar și din distanțarea (strategică) de diafanitatea unei metafizici supralicitate de alți colegi de generație. Nu vom întâlni, în acest volum de debut, gingășii trucate sau abisalități ocazionale. Vom da, însă, la tot pasul peste jerbe imagistice de o scilpitoare ingeniozitate, într-o artă combinatorie care mixează ingredientele unui lirism de factură ludică cu inserțiile unei ideatici de reală amplitudine și vibrație. Căci, așa cum deja am sugerat, ironia tandră și comprehensivă nu anulează perspectiva fragilizării condiției umane, ci o potențează la un nivel sesizabil, divulgându-i vulnerabilitățile subiacente: “coraline vine din lumea asta naturală/ e ca și tine e ca și mine este în toți/ acum este un suflet care umblă gol/ și atât/asta nu e bine pentru tine coraline// și-am zis că oamenii se pierd/ ca la război draga de tine/ pleacă într-o zi și nu se mai întorc// să nu plângi// esta atâtă tristețe/ de ce/ o de ce mi-a luat sufletul și-a răs de el” (“simpla ei tristețe”).

Este, la urma urmei, o soluție care armonizează contrariile, aducând la același diapazon elanul ludic și fraternizarea ontologică.

GEO GALETARU

Colocviile Argeșului

Bucuriile simple

Bucuriile mici, bucuriile simple – sarea și piperul vieții! Constantin Noica le definea cel mai bine: *ce e simplu și firesc – și nu trebuie prelungit cu o cădere în exces*. Vorbind despre ele (în *Mathesis sau bucuriile simple*) spunea că sunt *stările noastre de corp*, prețuind fuziunea și emanația lor *umană*. De-a lungul istoriei unii gânditori au considerat că bucuria este sensul ontologiei, că ea ar putea fi *piatra filozofală* - pentru că e unică în manifestare, irepetabilă ca trăire, și are un potențial de redimensionare a ființei. E o stare care coagulează trăirea interioară, viziunea optimistă și încărcătura pozitivă a minții, generând mult râvnitele clipe de fericire, trecătoare, omenească și necesară. Nu trebuie confundată cu plăcerea pentru că bucuria este a minții, ține de umanismul din om, e o formă de grație existențială.

Într-o modernitate capricioasă și indiferentă însă, tot mai rar omul reușește să mai fim răbdător, mulțumit, vesel, împăcat, binevoitor, tot mai rar reușește să se bucure și să dăruiască bucurii. Cea mai utilă știință a vieții s-ar părea că este aceea de a ști să te bucuri de ceea ce ești/să te bucuri că ești, să înveți să dăruiești ca să fii demn de a primi la rândul tău darul bucuriei împărtășit de *celălalt*. Bucuria este sinceră și spontană, e o descătușare, o înnoire a poftei de viață. Lipsa ei *lipsește de viață*, iar absența ei ar trebui să fie de gândit, așteptarea ei ar trebui să fie interogativă. Fără florile mici ale bucuriei, grădinile sufletului s-ar usca. Unele bucurii sunt permanente, altele vin și se duc precum anotimpurile, unele se lasă așteptate, altele devin tot una cu așteptarea. Uneori sunt nedespărțite de umbra lor, vin simultan cu suferința și așteaptă la rând, bucuria nu e decât *o durere care își schimbă locul* (A. Dumas). Bucuria a fost un subiect perpetuu pentru arte, muzicienii au adorat-o (*Odă bucuriei* este un triumf al existenței), scriitorii i-au căutat urma și înțelesul, Călinescu spunea despre ea că *este clocotul și chiotul faptei*. Bucuria este benefică tuturor, medicii susțin că poate vindeca trupul, că răspândește în corp emoția de a fi viu (care întreține și poate să prelungească viața), magnetismul ei potențează armonia corpului fizic, conferă dinamism, deschidere mentală, hotărârea de a acționa. Are nivele mari de energie, cercetătorii o asociază cu dopamina (efectul ei s-a dovedit a fi dopaminergic). Bucuria este o calitate a vieții, oferă gratuit efecte miraculoase și are mereu o influență onestă. E un imbold înțelept, ne îndeamnă să păstrăm/să cultivăm anumite lucruri și oameni, ne ajută să fim selectivi. Bucuria este creativă și sociabilă, generează idei, proiecte, obiective și totodată dorește să fie *împărtășită*. Bucuriile mari sunt rare și, mai ales, sunt condiționate de înfrângerea unor situații critice, de drumuri lungi ale sacrificiilor, de capătul sensibil al unor drame – de mari, incerte și adesea sperate așteptări. De aceea s-ar putea spune, paradoxal, că bucuriile mari sunt *complicate*. În schimb, bucuriile simple sunt la îndemâna tuturor, accesibile, necondiționate, cooperante. Aduc destindere și echilibru. Se asociază ușor cu întâmplările vieții noastre, cu lucrurile printre care trecem, cu oamenii pe care îi știm. E în afară și înăuntru. Nu ignoră trupul, dar îi lasă acestuia plăcerile, ea este cerebrală. Bucuria e un arhipelag al emoției, un peisaj inundat de soare, *când ești cuprins de bucurie*, scria memorabil Katherine Mansfield *parcă ai fi înghițit*

deodată o felie incandescentă desprinsă din soarele amiezii.

E greu de înțeles ce se întâmplă cu cei care au uitat să se (mai) bucure, cu cei care au uitat să guste triumful bucuriei și să-și încarce sufletul cu vitalitatea ei - dincolo de tristețea și necazurile inerente ale vieții, dincolo de goana socială, de timpul care smulge petalele florilor noastre sufletești! Ca și rugăciunile noastre, ea se izbește *de inimile celorlalți ca de un zid, ca valorile de piatră*, după expresia lui Sofronie Saharov. Unii dintre noi își mai amintesc doar ecoul bucuriei, dar cântecul ei hrănitor nu-i mai cheamă, sunt surzi la ritmurile ei interioare și sunt orbi la culorile ei. Bucuria este un sunet magic al omenescului, o energie expansionistă a umanității, un liant între noi și aproapele nostru. Prin bucurie și cu ea ne apropiem mai ușor de celălalt, împărțind aceeași bucurie suntem mai demni de el. În logică teologică putem să trăim bucuria indiferent de cursul exterior al evenimentelor, ne putem bucura și în *necaz*, fiindcă inima aparține Domnului și bucuria rugăciunii o înalță la El. În *Romani 12:15* găsim trimitere la o deosebită formă a bucuriei: *cei ce se bucură ca și când nu s-ar bucura* - este bucuria ce ni se cuvine tuturor de la Dumnezeu, aflată în taina inimii, scut al nostru care ne trece vii prin urgia oricărui eveniment terestru. Bucuria celui ce știe că numai Cel care a dat poate lua înapoi. Pentru a gândi/a vedea astfel lucrurile este necesară o schimbare de optică introspectivă în viața noastră imediată, o transformare profundă, o *metanoia*. Bucuria nu este mereu exuberantă, sunătoare, exteriorizată, ea poate fi interiorizată, calmă, desăvârșită. Neîntreruptă, în *nădejde*. Este o stare specială care ne înalță și ne spală de singurătăți. Ne vindecă suferința și ne (re)înnoadă drumul rupt. De aceea este benefic să învățăm în timp s-a aducem la suprafață, să o lăsăm să ne umple sufletele, să-i apreciem lumina și să-i urmăm îndemmurile. Bucuria ne scoate din noi înșine, ne dă libertate și ne orientează pe drumul cel bun din afara noastră. Nu ne lasă să ne închidem în noi înșine, nu ne lasă să ne pierdem. Ne ajută să descoperim lumea și să ne descoperim pe noi înșine. E un liant creativ bucuria și uneori parcă ține timpul pe loc, îl domesticește, îl reține ca să-l putem contempla. Ar trebui să începem fiecare dimineață *recitind*, așa cum îndemna Omar Khayyam, *cartea bucuriei*. Filozofia, secundată în modernitate de psihologie, consideră că bucuria este un nivel al ființei (este o *perfectie*, în viziunea lui Spinoza). O intensitate spirituală care se revărsă și transformă omul întreg, îl face mai viu, mai interesant, mai frumos. *Transformă totul în aur* (Benjamin Franklin). Scepticii spun însă că numai cei ce au trăit nefericirea, vor putea să învețe bucuria, dar *nu e suferință pe lume pe care să nu o răscumpere o singură zi de fericire*. O mică *lumânare gonește întunericul dintr-o cameră*, scria inspirat B.P. Hasdeu.

Așadar, fericit de cel care se poate bucura ca un copil. Nu ar trebui să ne lăsăm lipsiți de ea, ne este atât de fidelă, este una cu noi înșine, copleșitoare, ingenuă, personalizată, ne e aproape de-a lungul întregii vieții și am putea spune cu umor că nici măcar nu ne supraviețuiește. Bucuria face inima să rădă și ochii să strălucească. Sub constelația ei înflorim. *Bucurați-vă din plin*, spunea Voltaire, *e singurul lucru bun la urma urmei*.

E greu de înțeles ce se întâmplă cu cei care au uitat să se (mai) bucure, cu cei care au uitat să guste triumful bucuriei și să-și încarce sufletul cu vitalitatea ei - dincolo de tristețea și necazurile inerente ale vieții, dincolo de goana socială, de timpul care smulge petalele florilor noastre sufletești!

Generația lui '68 intervine activ, modificând lucrurile, în funcție de cum evoluează lucrurile cu proprii fii, dar și raportându-se la "cuceririle" și realizările "revoluției sexuale", ai cărei protagoniști au fost.

Sfârșitul permisivismului. Sexualitatea, de la '68 încoace

După patruzeci de ani, mitul "șaișoptist", acela al lui "interzis să interzici", pare să cadă în mii de fărâme. Astăzi, o doză de prohibiționism chiar face bine, mai ales în sfera sexuală. Și nici nu-i necesar să se recurgă la celebrări – de altfel, nici n-au fost –, pentru a înțelege că s-a schimbat clima, că acea epocă este închisă, că era permisivismului a lăsat locul obiceiurilor, tradițiilor, regulilor și idealurilor mai puțin transgresive. Și întrucât generația care deține acum puterea (politică și culturală) este aceea care în '68 coborâse în stradă pentru revendicări transgresive, iat-o acum așezându-se din nou ca piatră de temelie și cheie de boltă, termen de comparație universal, începând cu zona comportamentelor sexuale, amoroase, matrimoniale, de cuplu sau de grup. Căci: a fost odată "revoluția sexuală"...

E evident că astăzi nu mai vorbim în aceeași termeni. O spun analiștii, comentatorii, sociologii, filosofii, toți aceia care se ocupă de observarea manifestărilor din sfera socialului, a obiceiurilor și modelor. E sugestiv, când citești în paginile faimosului *British Medical Journal*, în studii de înaltă ținută științifică și de neîndoieală specialitate, că primul raport sexual al tinerilor de diverse naționalități s-a radicat considerabil: 16 ani pentru femei, 17 ani pentru bărbați. Sau rezultatele franțuzescului CNRS, efectuate pe liceeni, care "preferă dragostea în locul sexului". Rezultate asemănătoare pot fi decelate și din sondaje efectuate de americani, nemți, italieni, spanioli sau japonezi. Cu mici variațiuni, linia este aceeași. Noile generații au abitudini considerabil conservatoare în ce privește sexul și raportul de cuplu; că sunt în căutarea unor relații stabile, urmând modele oferite de părinți; că simt nevoia să-și definească clar limitele permisivității și interdicției, ale binelui și răului.

Desigur, nu e vorba de o "problemă" a tinerilor: societatea, în ansamblul său, e schimbată. Generația lui '68 intervine activ, modificând lucrurile, în funcție de cum evoluează lucrurile cu proprii fii, dar și raportându-se la "cuceririle" și realizările "revoluției sexuale", ai cărei protagoniști au fost. Un bilanț sugestiv și un studiu analitic de considerabilă erudiție ne oferă eseistul francez Jean-Claude Guillebaud, într-un studiu de acum un deceniu, dar la fel de proaspăt și actual, *La Tyrannie du plaisir* (ed. Seuil, Paris 1998, 392 pg.). Carte care a devenit de îndată subiect de dezbateri în paginile săptămânalului-chic *Nouvel Observateur*; motiv de pâlăvrăgeală la Café Flore sau pe internet, atât în Franța, cât și aiurea. Guillebaud nu e un reacționar integralist – o știi cu toții; și nu e nici un "pocăit" de extrema stângă. În studiul său, el revendică doar un "drept de inventar" asupra moștenirii ideologice a lui '68. Declară, fără jumătăți de

măsură, că e un lucru bun, o bună cucerire, emanciparea femeilor, dreptul la existență al homosexualilor, lupta împotriva sensului de culpă în materie de sexualitate. Consideră, de asemenea, un rău extrem permisivismul care ajunge să justifice, în orice mod, violența, absența sau confuzia rolurilor, incestul, pedofilia. E un rău inclusiv confuzia limitelor, a responsabilității, a ierarhiei, încețoșarea structurilor fundamentale, precum familia.

Avem de-a face aici cu o contrarevoluție? Nicidecum. Ci doar cu constatarea că "revoluția sexuală a luat sfârșit", lăsând în locul său o realitate destul de confuză, în care nu doar familia pare să fi explodat (la Paris, din două cupluri, unul divorțează!), nu doar copiii riscă să nu mai identifice în vreun fel figura paternă, ci însăși sexualitatea a primit lovituri mortale. Fără interdicții, fără tabuuri, fără reguli, sexualitatea riscă să devină exclusiv o "activitate masturbatorie". Trecând peste exemplele oferite de autor, conceptul susținut de el e clar: permisivismul face rău dragostei.

Pentru un autor de stânga, cum este Guillebaud, suntem departe de a vedea în SIDA un "blestem divin" sau o "pedeapsă letală demnă de Sodoma și Gomora", însă e indubitabil că această maladie sexuală de sfârșit de secol și-a avut rolul său în "răcirea fierbințelilor" lui "totul e permis". S-a scris inimaginabil de mult despre această boală și despre felul în care ea a modificat abitudinile sexuale ale oamenilor. Și totuși, nu toți sunt convingși că "revenirea la ordine" a tinerilor trebuie legată direct de aceasta. După părerea lui Hugues Lagrange, cercetător la CNRS, mult mai teribilă, printre tineri, este teama de a deveni șomer: "Viitorul apare incert, tinerii investesc energiile în studiu, în muncă, și consacră mult mai puțin timp jocurilor sexuale". Fără îndoială, un rol esențial îl are aici și televiziunea, care expune, de atâtea vreme, exemple de sexualitate fără frâu, fapt ce a determinat deja o reacție contrară. Sexul consumistic nu mai reprezintă un model.

Indiferent de motiv, e incontestabil că sfârșitul de mileniu și începutul celui de-al treilea e semnat, în materie de sexualitate, de o "răzgândire" considerabilă și neașteptată. În patru decenii, societățile occidentale par să fi traversat "o eră antropologică", afirmă uimiți analiștii. Sau, probabil, toate fetele din Woodstock (e clasică fotografia cu acea tânără, cu sânii descoperiți, stând pe umerii unui tânăr, devenind, într-un fel, un simbol al libertății sexuale a anilor '68) erau în analiză la Wilhelm Reich, psihanalistul austriac, care, după părerea lui Guillebaud, a influențat fundamental revoluția sexuală a acelor ani.

Însă amplitudinea de oscilație a pendulului dă de gândit. Unii cred că ne aflăm într-o "perioadă de restaurație", când "se predică revenirea la

castitate, la vechile modele de a face curte". Alții iau apărarea anilor '60-'70, care nu trebuiesc demonizați: dacă au succombat modelul transformării societății cu ajutorul politicii, au impus totuși o revoluție a obiceiurilor și au promovat o serie de drepturi. Cum susține, pe drept cuânt, autorul nostru, nu asistăm nicidecum la o revenire la situația de dinainte de '68, în materie de obiceiuri, ci la eliminarea unor excese, a unor efecte negative, în sensul găsirii unui echilibru. Titlul însuși al studiului lui Guillebaud, "Tirania plăcerii", este preluat din Platon, care, în cartea *Legilor*, face elogiul plăcerii, dar, în același timp, consideră slab și criticabil omul care îl lasă pe tiranul Eros să-i stăpânească sufletul, să-i guverneze zi cu zi toate mișcărilor.

Cum se împiedică, așadar, tirania lui Eros? Făcând pârghie asupra familiei. Desigur, afirmația deschide un alt câmp de controversă, care privește structura familiei, a "noii familii", așa cum a conturat-o revoluția de la '68. Căci modelul tradițional, cel puțin în Franța, este de mult în criză. Noile nuclee familiale, care aduc în lăuntru caselor noi fii și noi bunici, fac ca modelele din trecut să nu mai fie suficiente. "Nici modelul familial nu mai e cel al anilor '50, dar nici morala familiei n-o mai face vecinul de casă".

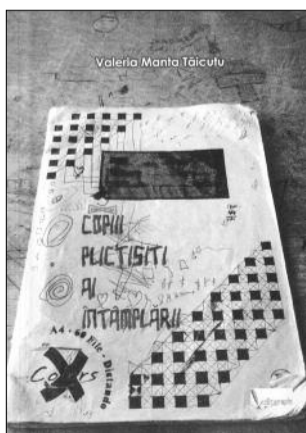
Cu toate acestea, o anumită ordine, în materie de cuplu familial, revine în atenție. Astăzi, o personalitate publică, precum un președinte, poate risca linșajul mediatic, dacă e libertin în materie de morală familială. Până și cei care, în anii '70, au avut aventuri de acest fel, astăzi își ascund capul, precum struțul în nisip.

Ca să nu mai vorbim de feminism: pare să fi fost cu totul anulat, spulberat, aruncat în pod, împreună cu literatura care-l propaga. Astăzi, este la modă femeia satisfăcută, liberă în alegerile sale, în pace cu sine (și cu barbatul ei), celebrată de coperta unei reviste de modă, o femeie care a ajuns să conducă o firmă importantă, să ocupe un loc în minister. Polemica lor nu mai privește revendicarea drepturilor, ci promovarea lor. "Gălăgia" incompetentelor nu mai e la modă.

Neîndoieală că sunt încă multe lucruri de îndreptat sau de îmbunătățit; dar, oricum, e mai bine decât în trecut, când "totul era permis". Sau decât în trecutul mai îndepărtat, când "totul era interzis". Deși problemele sexuale rămân în sfera de interes social, se remarcă destul de realist și corect că e inutil și nefolositor să reducem întregul discurs în jurul acestui aspect. Nu de o "etică sexuală" are societatea de azi nevoie, ci de o "etică cuprinzătoare", care să ne orienteze înspre un viitor autentic, din care valorile să nu lipsească.

luminițe/deșucheate, însoțind imnul matinal, în patru a patra./despre eroi, martiri și tirani,/tonul în do minor și vocile în schimbare/ale lui matei, luca și ioan". În celelalte două secțiuni – *Vocația singurătății* și *Ora pro nobis* – poeta este vizionară (poemul *despărțire* fiind exemplar în acest sens) și își continuă și vocația de psalmistă: „pogorātu-mi-s-a jalea în suflet, de-atâtea minciună/crescând cu frunze groase, lipicioase de plantă carnivora./duhnind a cadavru și-a aripi putrede, a erinii toropite în/laptele veninos, Îți strig să mă auzi, să-Ți cer/complicitatea la destinul de victimă, dă-mi, Doamne./răbdarea scorburi, noaptea ei caldă ca de uter matern..."

D.A.D.

Carte nouă

Ion V. Strătescu – *Vizita scorpionului duios*/cu o postfață de Octavian Soviany (Editura Vinea, București, 2012). Citisem și recenzasem aici două romane de Ion V. Strătescu, apreciasem vocația lui de narator, dar acum publică un interesant volum de poezie, interesant și profund, volum girat de altfel de doi critici (și poeți) remarcabili: Gheorghe Grigurcu și Octavian Soviany. Caracterizarea lui Grigurcu într-o propoziție pe ultima copertă: „Cutezător retractil, extravagant prudent, delirant lucid prin resemnare, Ion V. Strătescu e un remarcabil poet oximoronic”. Nu ne mai rămâne decât să cităm un poem care să illustreze sentința criticului, anume pe cel numit *până acum*: „până acum eu

și moartea mea/am trăit în două lumi paralele/într-o concurență atât de/anormală și atemporală/încât doar dumnezeu poate/stabili învingătorul/de etapă”.

Valeria Manta Tăicuțu – *Copiii plictisiți ai întâmplării* (Editgraph, 2013). În prima secțiune a noului volum de poeme semnat Valeria Manta Tăicuțu, în secțiunea intitulată *prozaic Etajul III, industrial*, găsim expresive portrete de adolescenți surprinși în cotidianul școlar, mă rog, un cotidian poetic, de fapt: „cristina cea blondă încă își mai atârână de urechi/fluturi verzi de tinichea;/la fiecare mișcare a capului, sala se umple de

Un poet matur – Theodor Răpan

Mărturisesc că n-am fost și nu sunt obișnuit să primesc daruri de suflet, daruri care, atunci când sunt venite din inima cuiva, capătă greutatea și încărcătura divină propriei unei ofrande... Și cum nu sunt nici zeu, nici înger, rămân în sinea mea la stadiul de prieten căruia, din când în când, prietenii îi dau câte un semn că nu l-au uitat...

Dar, cum multe se-ntâmplă mai adesea (și mai ales) cum nu le intuiești și cum nu te aștepti, o întâlnire cu unul dintre poeții în care am avut și am încredere că au ceva unic în pana și-n destinul lor, prieten dispărut pentru câțiva zeci de ani din lista apelaților mei telefonici, confrate care, ori de câte ori îl întâlneam, îmi potolea dorul de Nichita și de Tomozei (corifeii care ne-au prezis amândurora cariere literare de excepție, cei în ale căror cuvinte de îmbărbătare ne-am ascuns un timp ca la umbra unui copac fâlnic, până când Cuvântul nostru a avut puterea să ne apere singuri), Theodor Răpan, s-a încheiat cu un dar de suflet, un pachet de cărți care, prin conținut și prin haina grafică, pot fi încadrate între bijuteriile genului.

„Evanghelia Inimii”, „Evanghelia Cerului”, „Evanghelia Tăcerii” și „Evanghelia Apocalipsei”, replică artistică, un fel de comentariu al decantării divinului în experiența de-o viață a poetului, se constituie, în totalitate și fiecare în parte, într-un prinos, într-o ofrandă adusă unor repere fundamentale ale Credinței, Evangheliile, în ale căror capitole Theodor Răpan încearcă, utilizând Cuvântul, să se identifice și să se măsoare cu frumusețea, cu absolutul divin, cu dumnezeirea.

Într-o prefață a uneia dintre aceste patru cărți, prof. dr. Tudor Opreș scrie că în Evangheliile sale, poetul este „un copil al unei câmpii românești care amintește – ca un străvechi fund de mare, de haosul inițial, de oceanul primitiv, în plină evoluțiune din care va lua naștere viața și punctul de mișcare, mult mai slab ca bobul spumei; omul cel atotcreator și atotdistrugător, pârpalit în flăcările Gheenei și vor, de dorul cerului, omul care tace cu sine și vorbește cu Dumnezeu.”

Și are mare dreptate! Căci în toate cele patru cărți ale sale, autorul își dovedește cu prisosință capacitatea și puterea de a-și deschide cugetul și sufletul spre marile și (unele) indescifrabile

probleme și întrebări ale lumii, filtrându-le, întrebându-se despre sau cu ele, răstignindu-se în cuvânt (cum îmi place mie să spun într-un titlu al unei cărți) și devenind astfel poeți, spre bucuria și luminarea sufletului nostru.

Exprimându-și, parcă anume și necondiționat, părerea despre Theodor Răpan, George Astaloș afirmă undeva că acesta „merită cu prisosință să intre în Panteonul marilor penite lirice”. Și-i dau și lui dreptate, susținându-mi afirmația pe „Evangheliile”.

Dar, știindu-mă un împătimit al versului clasic, dragul meu prieten mi-a dăruit și una dintre cele mai frumoase cărți ținută de mine în mână vreodată.

Excelent scrisă, magistral tipărită! O bijuterie, atât ca scriere, cât și ca artă a tiparului: ultimul său tom ieșit de sub teascurile tipografice ale Editurii „Semne”, „Fiind”, conținând 365 + 1 Iconosonete.

Având ca moto un vers – sentință al lui Nichita Stănescu, „M-am trezit fiind, voi ațipi nefiind”, cartea respirând o experiență de viață trecută-n versuri clasice, de o tăietură literară ireproșabilă, întregeste o operă distinctă în peisajul literaturii române contemporane.

Să reproduc, spre susținerea acestor ziceri despre talentul dragului meu prieten, primul sonet din carte, intitulat simplu, *Sonetul I*: „Fiind ecou nespusei cuvinte/ Port gând smerit de înzăuat iubirea./ Pohtirea ochiului aduce știrea:/ Ah, gura sufletului nu mă minte!// Dor nepereche-mi mistuie simțirea./ Zarzării iernii își croiesc veșminte/ Și mă-nlumin străfulgerând morminte/ Cu măști de ierburi miruindu-mi firea.// Plânsu-m-au iambii? Corbii scurmă-n lună/ Cu gheara-ndurerată și nebună/ Sub primele silabe translucide.// Și scriu sonet după sonet întruna/ Sperând că lacrima, doar ea, străbuna/ Va-nmuguri tăcerea ce ucide...”

Autodefinindu-se drept „setos de Cântece”, „mai trist ca niciodată”, „de iarnă prins ca-ntr-o capcană”, deschizând cu gândul „uși făr’ de chei” sau drept un om ce nu-și va lăsa vreodată „ostatică tăcerea”, „așteptând în gară trenul de pe urmă”, scriindu-și pe stele cântecele toate”, simțind cum „zadarnicul înfîge colți” în el, „scriind pe fluturi”, Theodor Răpan brodează o carte fascinantă, un covor de cuvinte trădând un

meșteșugar de marcă al cuvintelor, un gravor în timp și-n literă.

Nu știu de ce, nu știu cum și nici până când mă va chinui (frumos) gândul că ținând în mână o carte cum este „Fiind” a confratelui Theodor Răpan, am în față, imaginar, un bloc de piatră sau de marmură în care un sculptor, un meșter adevărat, cu unelte bine ascuțite, dar și intens catifelate, taie perfect, cioplindu-l, materializându-l, chipul unui Vis...

Căci numai Visul și Visarea par a fi prezente, pure și fără cusur, în paginile acestei cărți neasemuit de frumoase.

Când mi-a dăruit-o, i-am spus lui Theodor Răpan că o carte de o asemenea distincție artistică a prezentării grafice credeam că doar un singur om o poate semna – Romulus Vulpescu.

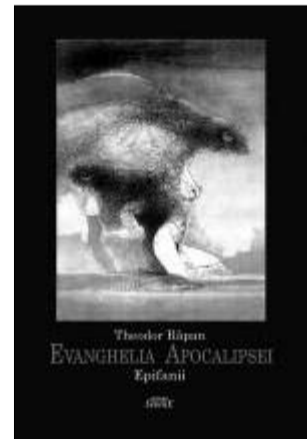
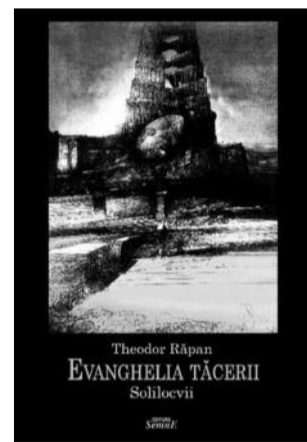
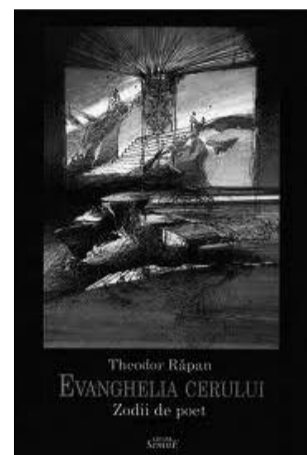
Dar m-am înșelat. Și-mi pare bine că m-am înșelat, că bijuteria ce-mi onorează de-acum biblioteca plină de cărți ale prietenilor îmi contrazice crezul...

Versuri perfect „tăiate” în dimensiunile versului proprii sonetului, metafore strunite genial de autor, o experiență de viață trecută superb în Cuvânt, respirând talent și ucenicie îndelungă pe coala de scris, un lirism debordând din fiecare stanță, de o muzicalitate ireproșabilă - semn al maturizării poetului - o viziune aparte, fundamental idilică și parțial melancolică asupra vieții, semne ale unei efuziuni native, proprii adevăraților trubaduri ai iubirii de tot și de toate, neliniști metafizice brodate pe evenimente pur umane, un lexic bogat și distinct, fără pic de aroganță și fără urmă de stridență a rostirii sau a revendicării vreunei recompense de breaslă, toate acestea dovedindu-se un argument – dacă mai era nevoie după atâtea cărți semnate de Theodor Răpan – că „Poezia, precum Dumnezeu, nu este decât credință”, cum scria Juan Ramon Jimenez.

„Fiind” se dorește în întregime – cel puțin așa am simțit eu din sonetele citite până acum – un răspuns la întrebarea pe care poetul și-o pune în versul ce deschide unul dintre sonete: „Chiar totul, Doamne, este disperare?”

Un răspuns inconfundabil ca rostire și trăire.

DAN ROTARU

Carte nouă

**Tudor Cicu –
Niciodată parodii**
(Editura RAFET, 2013)

Tudor Cicu este poet, publicist, blogger, dar și parodist spumos. Volumul acesta are drept subtitlu *Printre contemporani și clasici* și nu e o simplă culegere de parodii, e mai sofisticat decât te-ai aștepta. Poeții avuți în vizor beneficiază de o prezentare critică, ba de două chiar, una din partea unui critic cunoscut îndeobște, iar alta din partea parodistului, eventual de un „autoportret” (re)constituit din imagini ale poetului și puse cap la cap de Tudor Cicu. Volumul acesta mai este atipic și din alt punct de vedere, autorul găsind în cuvântul înainte că „parodia, deși la origine semnifică un cântec distorsionat&contrafăcut, este o creație artistică”. Mai mult, este reproduș în oglindă și originalul care a stat la baza parodiei. Ne dăm seama atunci mai bine că autorul respectă spiritul celui parodiat. Ca o umilă rezervă: Tudor Cicu nu e suficient de crud, de nemilos, parodiile lui degajând mult respect pentru poeți. Dar, să cităm o parodie după *Lacustră* de George Bacovia: „De-atâtea zile suspendat/Mă văd cum gem pierdut în pat.../Cu gând la blonda mea din pustă/Cu ochi lascivi, la trup: flambustă.//Și parcă dorm pe un vapor/La cap cu perna „Orbitor”./Tresar și-mi pare că Ilonei/Nu i-am dat cheia din pridvor./Un gol istoric mă apasă/Că Boc nu-și ascuți o coasă.../Și-n lan, ca spicul, să vă-ndoaie/Castrați ca porcii fără coaie.//De-atâtea zile, tot aud/Tot tresărind, tot așteptând.../Popor de blonde strănte-n fustă/Tot fluturându-mi o flambustă/Pe la celula mea lacustră” (*Flambustă*). (DAD)

Concursul Național de Poezie de Dragoste Leoaică tânără, iubirea...

Ediția a XIV-a, Pitești, 28 martie 2014

Centrul Cultural al municipiului Pitești, prin revista de cultură *Cafeneaua literară*, organizează ediția a XIV-a a Concursului național de poezie de dragoste *Leoaică tânără, iubirea...*

La concurs pot participa creatori cu vârste până în 35 de ani, care nu sunt membri ai U.S.R. și nu au câștigat un premiu la edițiile noastre anterioare.

Concurenții vor trimite pe adresa organizatorului câte 5 poezii de dragoste, creații originale, nepublicate în volum, fiecare poezie fiind printată sau dactilografiată pe câte o singură pagină, numai pe o față, semnată cu numele real al autorului și având indicat numărul de telefon. Toate cele cinci poeme vor fi cuprinse într-un singur document cu extensia .doc, cules cu corp 14, Times New Roman CE, mărime 150.

Textele vor fi expediate fie la adresa e-mail cultcentre@yahoo.com, fie poștal, pe adresa Centrul Cultural

Pitești, Str. Calea Craiovei nr. 2, Casa Cărții, Bloc G1, sc. C, et. I, cod 110013 Pitești, jud. Argeș, fie se vor depune direct la sediul Centrului Cultural Pitești, până la 15 martie 2014. Manuscrisele nu se înapoiază.

Juriul va fi desemnat de organizator. Câștigătorii desemnați de juriu vor fi premiați în bani, astfel:

Premiul I: 370 lei; Premiul al II-lea: 280 lei; Premiul al III-lea: 250 lei; Mențiune I: 200 lei; Mențiune II: 200 lei.

Festivitatea de premiere va avea loc la Centrul Cultural Pitești, vineri, 28 martie 2014, ora 13.00. Premiile se acordă numai câștigătorilor prezenți la festivitate. În caz de neprezentare, premiile se acordă următorilor clasați.

Poeziile premiate vor fi publicate în revista *Cafeneaua literară*. Organizatorul nu decontează cheltuielile de deplasare sau cazare.

Daco-geții au fost un popor numeros, unit, care s-au impus în antichitate cu mult înainte de cucerirea Daciei de către romani. Există în această privință consemnări ale unor istorici antici. Unitatea de teritoriu și de limbă a fost principalul argument care explică rezistența daco-romanilor, a protoromânilor de mai târziu.

polemos

A apărut de curând la Editura „Aius” din Craiova cartea lui Lucian Cherata „Despre substratul indo-european al limbii române”, 515 pagini. Textul e impresionant prin problematica abordată, prin atâtea exemple luate în discuție, dar mai ales ca încercare de justificare a unor teze controversate în lingvistica românească actuală. Când spun teze, fac referire la definirea științei numite Dacologie, la obiectul ei de cercetare și la materialul lingvistic luat ca argument pentru susținerea tezelor acestei științe.

Studiul limbii române se bucură de o bogată bibliografie care privește istoria ei, căreia istorici și lingviști români și străini i-au consacrat lucrări cunoscute atât în țară cât și în străinătate. Au existat și mai există puncte de vedere diferite, datorate în special unor istorici străini, care contestă locul de formare a poporului român la nord și sud de Dunăre (până la linia Jirecek, de-a lungul Balcanilor, care separa teritoriul aflat la sud, sub influența limbii elene, de cel de la nord, aflat sub influența limbii latine). Nu lipsite de interes sunt și intervențiile unor autori români care prin comunicări științifice și dicționare etimologice contestă originea latină a limbii române, considerată de ei continuatoare directă a limbii dacilor. Îi avem în vedere pe Napoleon Săvescu, fondatorul și președintele Societății Internaționale „Dacia Revival”, stabilit în SUA, Mihai Vinereanu, stabilit la New York, Octavian Sărbătoare, stabilit în Australia, cu lucrarea *Evanghelia Dacilor*, carte lansată la Congresul Internațional de Dacologie, ediția a XII-a, în 2011. Alți adepți ai dacologiei au susținut comunicări la congresele acestei societăți, care au avut loc fără întrerupere începând cu anul 2000.

Lucian Cherata și-a propus în această carte să răspundă la o serie de întrebări, pe care înșiși promotorii acestui curent lingvistic și le pun. Cartea este o sinteză a răspunsurilor la întrebările considerate firești, dar la care specialiștii în istorie veche și istorie a limbii române, pretind dacologiei, n-au reușit să fie convingători. Iată ce n-au reușit specialiștii să dovedească (p. 13).

1. – să explice asemănările dintre română și latină printr-o ipoteză plauzibilă, alta decât cea presupusă până în prezent.

Nu există lingvist român sau străin care să conteste originea latină a limbii române. Limba română este unitară pe întreg teritoriul locuit odinioară de daco-geți, deveniți daco-romani și vorbitori de limbă latină. Latina vorbită de coloniștii romani a cunoscut un proces de evoluție, de transformări fonetice, morfologice, sintactice și de vocabular, ajungând să-și încheie procesul de devenire *limbă română* până la venirea slavilor în sec. al V-lea. Limba slavă n-a afectat structura morfologică de origine latină a limbii române. Unele particularități pot fi date ca exemplu, dar ele sunt nesemnificative. Procesul de evoluție a limbii române a continuat neîntrerupt, fiind influențată de limbile vorbite de cei cu care românii au venit în contact. Influența altor limbi s-a manifestat și pe cale cărturărească.

Dacologii susțin că limba română continuă direct limba daco-geță, recunoscându-i acesteia originea indo-europeană. Dar cum ne explicăm identitatea de vocabular a celor două limbi, vocabular preponderent de origine latină, cel puțin la nivel de fond principal lexical. „În afară de centre orășenești cunoscute, se găseau desigur în Dacia numeroase sate (lat. *fossatum*), a căror populație romană și romanizată ara (lat. *arare*), semăna (lat. *seminare*), grâu (lat. *granum*), seacă (lat. *secale*), orz (lat. *hordeum*), mei (lat. *milium*), legume (lat. *legumen*), in (lat. *linum*); săpa (lat. *sappare*), seacă (lat. *sicilare*), treișor (lat. *tribulare*), măcina (lat. *machinare*), lucra via (lat. *vinea*) și făcea vin (lat. *vinum*); creștea stupi (lat. pop. *strypus*) și făcea miere (lat. pop. *mele*); scotea din munți aur (lat. *aurum*), argint (lat. *argentum*), fier (lat. *ferrum*), aramă (lat. *earamen*), sare (lat. pop. *sale*); tăia păduri (lat. pop. *padule*), de fag (lat. *fagus*), de carpen (lat. *carpinus*), de ulm (lat. *ulmus*), de plop (lat. *populus*), de frasin (lat. *fraxinus*), de mesteacăn (lat. *mastichinus*), de paltin (lat. *platanus*), de brad (cuvânt daco-gețo-tracic); prindea pești (lat. *piscis*), din râuri (lat. *rivus*) și văi (lat. *vallis*); vâna (lat. pop. *venare*), iepuri (lat. *leporem*), vulpi (lat. *vulpis*), lupi (lat. *lupus*), urși (lat. *ursus*), bouri (lat. *bubalus*), „bou sălbatic”, care a trăit numai în Carpați; avea cai (lat. *caballus*), turme (lat. *turma*) de boi (lat. *bos*, *bovis*), de vaci (lat. *vacca*), de oi (lat. *ovis*), de capre (lat. *capra*), de porci (lat. *porcus*)” (Dimitrie Macrea, *Probleme ale structurii și evoluției limbii române*, București, 1982, p. 11-12).

Între intenție și finalizare

2. – să explice „latinizarea” unor teritorii imense locuite de daci și necucerite vreodată de romani.

Este adevărat că provincia Dacia a Imperiului roman reprezenta aproximativ 15% din teritoriul populat de daci. Procesul de romanizare a celor din provincie a fost intens, citându-se implicarea autorității romane în administrație, viață socială, armată. Contacte daco-romane au existat și înainte de cucerirea propriu-zisă a Daciei, iar contacte dintre populația romanizată și cea din afara provinciei au existat indiscutabil. Dacă nu avem documente pentru a susține acest lucru, pentru un interval de aproximativ 200 de ani, de la retragerea Aureliană până în secolul al V-lea, există în cuprinsul Romaniei situații asemănătoare. Contactul dintre limba latină și limba dacă vorbită în afara provinciei a avut ca rezultat apariția în limba dacă a unor inovații lingvistice, la început mai mult de natură lexicală, care implicau și particularități de natură fonetică, iar treptat și particularități de natură morfologică. Fenomenul acesta s-a petrecut și în alte părți ale Romaniei. Indo-europenistul Johannes Schmidt, în 1872, „a susținut că inovațiile lingvistice se propagă ca undele, iradiind din diverse centre și încrucișându-se adeseori” (cf. Carlo Tagliavini, *Originile limbilor neolatine*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1977, p.13). Un alt punct de vedere, dezvoltat în curentul „cuvinte și lucruri”, susține „studiul combinat al istoriei obiectelor împreună cu istoria cuvintelor și se declară periculoasă și fără sens cercetarea etimologică bazată numai pe material lingvistic” (Tagliavini, *op.cit.*, p. 14). În virtutea acestor aprecieri, putem spune că procesul de romanizare în Provincia Dacia a fost de natură centripetă, din exterior spre interior, ca apoi, în special după retragerea Aureliană, procesul de romanizare a fost de natură centrifugă, dinspre provincie spre celelalte teritorii locuite de daci. Dacologii susțin că limba dacă, limbă indo-europeană, era atât de înrudită cu limba latină încât nu avem motiv să considerăm că limba română este rezultatul romanizării Daciei.

3. – să explice „dispariția” limbii dacilor din teritoriile cucerite sau necucerite de romani.

Lucian Cherata ar trebui să se întrebe dacă în Franța, Spania și Portugalia (ca să mă rezum la atât) se mai vorbesc limbile preromane.

4. – să explice mecanismul de consonanță și întrepătrundere dintre limbile dacă și latină.

Un număr mic de cuvinte, considerate că aparțin substratului, sunt o dovadă „a influenței pe care latina a suferit-o din partea limbii autohtone. /... / În studiul actual al cercetărilor se admite cu certitudine că româna a conservat din substratul traco-dac cca 90 de cuvinte” (Grigore Brâncuș, *Vocabularul autohton al limbii române*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1983. Cf. și I. I. Russu, *Elemente autohtone în limba română. Substratul comun româno-albanez*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1970). Alte 50-60 de cuvinte mai pot fi atribuite substratului. La atât se reduce „întrepătrunderea” dintre limbile dacă și latină. E firesc să credem că în limba daco-romană au existat mai multe cuvinte autohtone, care, împreună cu multe cuvinte de origine latină, s-au pierdut în urma contactului cu limba slavă.

5. – să dea o imagine orientativă a provenienței lexicului de bază al limbii române.

Răspuns la această problemă a dat Al. Graur în *Încercarea asupra fondului principal lexical al limbii române*, Editura Academiei Republicii Populare Române, 1954. Lucian Cherata este categoric: „Cercetarea cuprinsă în această lucrare pornește de la premisa că limbile dacă și latină erau diferite, dar cu structuri gramaticale asemănătoare și un fond de cuvinte comun considerabil” (p.13). Dacologii avansează ideea că limba daco-geță număra aproximativ 4000 de cuvinte pe care le putem identifica în limba română. S-a ajuns la această cifră aplicând o metodă originală de cercetare: s-a pornit de la grupuri consonantice reconstituite în cuvinte indo-europene și identificate în cuvinte din limba română actuală.

6. – să explice unitatea de excepție a limbii române.

Daco-geții au fost un popor numeros, unit, care s-au impus în antichitate cu mult înainte de cucerirea Daciei de către romani. Există în această privință consemnări ale unor istorici antici. Unitatea de teritoriu și de limbă a fost principalul argument care explică rezistența daco-romanilor, a protoromânilor de mai târziu. Un exemplu poate fi și acesta: împrumuturile slave identificate de Al. Graur în

cartea citată se regăsesc în limba română vorbită în toate provinciile românești. Așadar, neexistând deosebiri de vocabular fundamental între provincii, rezultă unitatea de excepție a limbii române. Un român de pe malul stâng al Nistrului și un român din Banatul sârbesc comunică fără dificultate, deoarece în limba română întrebă ce înseamnă un cuvânt necunoscut și în limba română i se răspunde.

7. – să se explice muzicalitatea și posibilitățile excepționale de exprimare ale limbii române.

În privința muzicalității limbii române pot fi citate cărțile: Sextil Pușcariu, *Cercetări și studii*, Editura Minerva, București, 1974; G. Ivănescu, *Lingvistică generală și românească*, Editura Facla, Timișoara, 1983. Citez câteva capitole din cuprins: *Nazalizarea în limba română; Timbrul vocalic implicit al consoanelor; Închideri și deschideri ale vocalelor în primele timpuri ale limbii române; Schimbarea lui á, urmat de nazale, în ä etc.*; Dimitrie Macrea, *Probleme de fonetică*, Editura Academiei Republicii Populare Române, 1953; Dimitrie Macrea, *Studii de lingvistică română*, Editura Didactică și pedagogică, București, 1870 (studiul *Relieful sonor al limbii române în lumina cercetărilor statistice*); Marius Sala, *Contribuții la fonetica istorică a limbii române*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1970; G.I. Tohăneanu, *Stilul artistic al lui Ion Creangă*, Editura științifică, București, 1969 etc.

În ce privește posibilitatea excepțională de exprimare a limbii române, mă declar surprins că autorul cărții și adepții dacologiei nu au cunoscut de operele literare ale scriitorilor noștri clasici, ca să mă rezum doar la aceștia.

8. – să concorde cu legițile generale ale lingvisticii.

Metode fundamentale de cercetare lingvistică au stat și stau la baza contribuțiilor științifice ale lingviștilor români: metoda comparativ-istorică, metoda structuralistă, metoda geografiei antroponimice, contribuțiile lui Ferdinand de Saussure și Eugeniu Coșeriu, cercetarea dialectală, onomastică etc.

Lucian Cherata, urmând doctrina reprezentanților de frunte ai dacologiei, spune categoric: „Evident că limbile dacă și latină fiind asemănătoare nu a fost nevoie de vreo „latinizare” a teritoriilor dacice necucerite de romani; aceste teritorii erau „latinizate” dintru început prin asemănarea celor două limbi” (p. 14). Ca să dea credibilitate acestei teorii, autorul precizează că „cercetarea vizează studiul structurilor indo-europene din lexicul limbii române, cu trimiteri la semnificații importante din cultura noastră” (p.17).

Capitolul al VIII-lea al cărții se intitulează „Metodă privind interpretarea etimologiei unui cuvânt dacic pornind de la structuri indo-europene”. Așadar, pe de o parte se situează limba indo-europeană, pe care n-o cunoaștem decât prin reconstituiri bazate pe aplicarea metodei comparativ-istorice, și limba română. În atenția autorului sunt „etimologiile toponimelor și onomasticelor”. Precizez că autorul înțelege prin onomastice, antroponime. Pentru a ne familiariza cu rădăcini de cuvinte reconstituite din indo-europeană, autorul reia dintr-o bibliografie de specialitate nu mai puțin de 76 de rădăcini purtătoare de sens ale unor cuvinte indo-europene, pe care le identifică în cuvinte românești. Dau un exemplu: rădăcina indo-europeană „*sem-*, *som-* cu sensul „a se asemăna, a semăna, asemănător” este identificată în cuvinte ca *a semăna*, *a asemăna*.

Capitolul al X-lea este consacrat exemplului de reconsiderare a etimologiilor unor „toponime, hidronime, onomastice și plante din spațiul traco-daco-gețic în interpretare indo-europeană”.

Observații generale. Lucian Cherata nu are cunoștințe de specialitate în domeniul onomasticii. Este vorba în primul rând de proveniența toponimelor. Acestea rezultă din antroponime (exemplele sunt luate din Iorgu Iordan, *Toponimia românească*): *Ganea*, *Magheru*, *Oancea*, *Agapia*, *Florica*, *Găneasa*; din apelative: *Cazanele*, *Curmătura*, *Livada*, *Măgura*; din toponime: *Almăj – Almăjel*, *Craiova – Craiovița*, *Olt – Olteț*. Autorul greșește când ia în discuție un toponim actual pe care îl raportează la o rădăcină indo-europeană. Problema este de natură etimologică. Dacă Lucian Cherata ar fi consultat *Dicționarul toponimic al României. Oltenia (DTRO)*, vol. I-VII, apărut sub redacția prof. univ. dr. Gh. Bolocan, s-ar fi edificat asupra etimologiei toponimelor din Oltenia.

Etimologia unui toponim se oprește la identificarea etimonului: antroponim, →